

Les polítiques lingüístiques dels governs valencians (1983-2003)

Anselm Bodoque (professor de Ciència Política. Universitat de València)

Introducció: llengua i poder

Les llengües són fets socials indestriables del poder. Les persones individualment considerades podem conèixer un nombre indeterminat de llengües. No obstant això, la immensa majoria només coneix la llengua (o llengües) que ha après en l'àmbit familiar i, com a molt, també la llengua (o llengües) predominants en una societat concreta: només una minoria d'humans coneix un nombre elevat de llengües de manera voluntària, a més de les llengües familiars i de les dominants en la societat on viu. Aquesta dimensió individual de les llengües serveix de base argumental als defensors del que podríem anomenar *neoliberalisme* lingüístic per afirmar que no són necessàries polítiques lingüístiques que alteren la *lliure competència entre llengües* i els usos lingüístics *lliures* en societats amb contacte i competició entre més d'una llengua, i, d'aquesta manera i amb aquests arguments, s'acaba justificant el predomini social d'unes llengües sobre les altres. Ocorre, però, que, independentment de la competència que tinga un individu en una llengua i independentment també de la seua voluntat d'usar-la, expressar-se i de viure-hi, només la podrà fer servir plenament i en tots els contextos possibles si hi ha un grup social, una comunitat lingüística, que use també aquella llengua en el nombre de situacions i funcions socials més elevat que siga possible. O dit, d'una altra manera, les llengües tenen sempre una dimensió social, col·lectiva, i per extensió política. En conseqüència, quan hi ha llengües en contacte en una societat, entre les diferents llengües i els grups socials que les parlen generalment hi ha situacions de domini d'un grup lingüístic sobre l'altre i una relació de poder desigual entre les llengües .

Va ser Nebrija qui va dir que la llengua és companya de l'imperi, i cal entendre ací *imperi* en el seu sentit renaixentista, com a sinònim de poder i, més concretament de poder polític. La llengua, en efecte, és sempre un instrument de l'acció política: tot poder sempre necessita d'una llengua o llengües per manifestar-se i per comunicar-se amb la població, i, en aqueix procés, sempre prioritza una llengua (o unes llengües) i unes formes lingüístiques dialectals d'una llengua sobre les altres.

No obstant això, aquesta dimensió de les llengües com a instrument i objecte de les polítiques públiques impulsades pel poder polític no ha estat estudiada en massa ocasions des de l'òptica de la ciència política, fet significatiu, si tenim en compte que aquesta àrea d'estudi pretén analitzar el poder polític en totes les seues manifestacions. Aquesta absència d'estudis politològics, es deu, possiblement, a què aquest tipus de polítiques públiques han estat tan consubstancials a l'exercici del poder, tan habituals i tan indestriables de la manifestació del poder que sovint han resultat absolutament invisibles, al menys quan han tingut com a centre d'atenció les llengües vinculades a la construcció dels estats-nació: en el cas espanyol, la llengua castellana. De fet, a Espanya només s'ha començat a parlar, en termes polítics, de les polítiques lingüístiques quan han tingut com a objecte d'atenció les llengües minoritzades diferents de la castellana, sense parar esment que el castellà era objecte de polítiques lingüístiques actives i exclusives de manera secular i habitual.

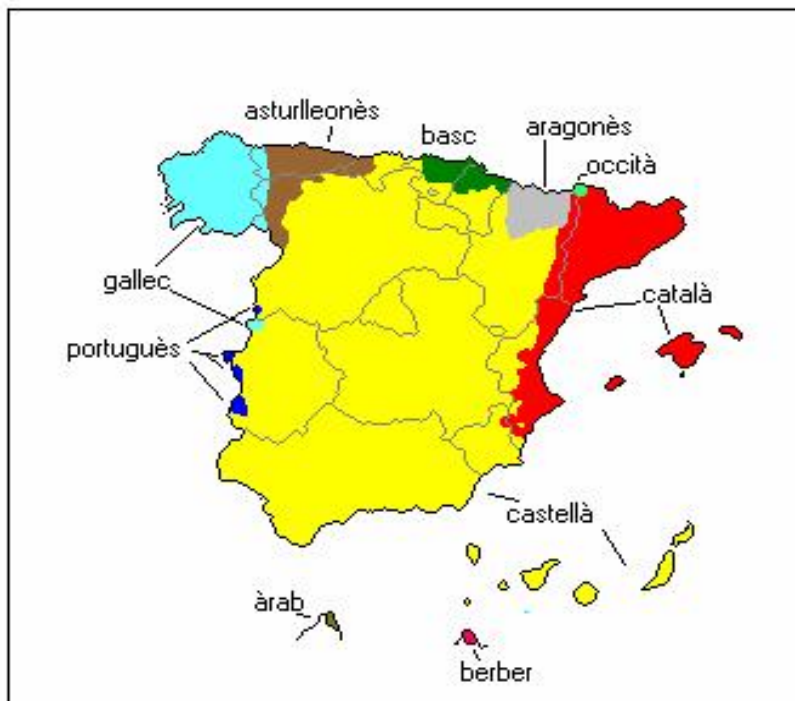
Però la realitat és que, com hem dit, tot poder polític va unit a una llengua o llengües, i fa sempre alguna mena de política lingüística. I, val a dir, que aquesta política es pot manifestar de manera implícita o explícita, pot ser per acció o per inacció; però sempre afectarà a totes les persones que viuen dins d'un espai polític determinat tant si es tracta de societats monolingües com si són plurilingües.

Amb tot, a les societats plurilingües i amb llengües en un contacte competitiu i problemàtic en un espai geogràfic concret, i en què una llengua predominant políticament i socialment substitueix progressivament la llengua històricament pròpia d'un territori, l'estatus legal de les llengües, així com el reconeixement d'un sistema de drets lingüístics pot donar lloc a polítiques lingüístiques sobre les llengües minoritzades, sempre que sectors socials significatius de parlants de la llengua minoritzada prenguen consciència de la situació de la llengua que els pròpia i generen una pressió demogràfica, social i política suficientment important per fer del problema de la substitució lingüística un problema polític i aconseguir que algun dels respectius governs hi posen en marxa polítiques públiques específiques.

La diversitat de polítiques lingüístiques a Espanya: el cas valencià

Espanya és un país amb una notable diversitat lingüística (*veure Mapa 1*). Fins a 9 llengües autòctones, a més de la castellana, són parlades per més del 20% de la població, en un territori on viuen vora el 45% dels ciutadans espanyols. Aquestes xifres podrien fer pensar que ens trobem davant d'un problema, el de la diversitat lingüística, que ha Espanya hauria de tenir una dimensió estatal i general, centrant l'atenció de les institucions centrals de l'estat.

Mapa 1. Geografia de les llengües espanyoles

Font: Elaboració pròpia sobre Gargallo (2000)

La realitat no és així. Els potencials conflictes polítics que podria generar la diversitat lingüística espanyola no tenen una dimensió estatal i ni tan sols tenen una dimensió supraautonòmica ni mobilitzen uniformement les diferents comunitats lingüístiques, sinó que es circumscriuen a l'àmbit intern d'algunes comunitats autònomes amb més d'una llengua al seu territori i la seua magnitud i importància política estarà en funció de la capacitat d'influència social i pes demogràfic de moviments de defensa de les llengües no castellanes i, més encara, hi serà determinant l'existència de moviments identitaris i nacionalitaris importants.

La pròpia Constitució Espanyola de 1978 reconeix aquesta situació quan fa referència a la diversitat lingüística espanyola; però únicament reconeix a la llengua castellana l'estatus de llengua estatal (i legalment predominant), mentre que deixa el reconeixement de la resta de llengües, i el seu nom, presència geogràfica, nivell de reconeixement legal, sistema de drets lingüístics i el model de les polítiques lingüístiques de les llengües diferents a la castellana a una regulació i desenvolupament *autonòmic* o *regional* i no estatal i de caràcter general per garantir el major grau possible de seguretat lingüística (capacitat de poder utilitzar la llengua pròpia en tots els contextos i funcions públiques, socials i col·lectives) als parlants de qualsevol llengua espanyola.

Partint d'aquesta consideració, cada comunitat autònoma amb una llengua autòctona diferent de la castellana en part o en la totalitat del territori durà a terme un reconeixement específic de la pròpia diversitat lingüística i posarà en marxa un model de polítiques lingüístiques singular en funció, bàsicament, de dues variables interrelacionades a les quals acabem de referir-nos: la mobilització social i política en defensa de la llengua pròpia en cada comunitat autònoma aïlladament considerada, i el compromís nacionalitari, lingüístic o identitari dels respectius governs autonòmics.

Aquesta dinàmica política explica també que a Espanya no es reconeguen comunitats lingüístiques, llevat de la castellana que el té de manera implícita, i que, en conseqüència, els parlants d'una mateixa llengua puguen tenir un nivell de reconeixement dels seus drets i un nivell de seguretat lingüística diferent en funció que visquen en una comunitat autònoma o una altra: així, per exemple la comunitat lingüística catalana, considerant només l'àmbit de l'estat espanyol, coneix cinc polítiques lingüístiques i cinc sistemes de drets lingüístics diferents: el català, el balear, el valencià, l'aragonès i el murcià.

Tenint en compte això i considerant el pes socials dels sectors socials i polítics favorables a la llengua no castellana en cada comunitat autonòmica i la voluntat política del govern autonòmic respectiu tindriem sis models de política lingüística que afectarien a les llengües diferents a la castellana i dos que afectarien al castellà (*veure Quadre 1*).

Així, pels que afecten al castellà caldria parlar de normalitat absoluta en el cas del castellà a les comunitats autònomes i territoris reconeguts monolingües en castellà,

i a les comunitats autònomes plurilingües amb reconeixement formal o ignorància de la pròpia pluralitat

Quadre 1. Tipus de polítiques lingüístiques autonòmiques

		Govern autonòmic		
		<i>Favorable</i>	<i>Poc Favorable</i>	<i>Gens favorable</i>
Sectors socials o polítics favorables a la llengua minoritzada	<i>Importants</i>	Normalització	Recuperació	
	<i>Poc importants</i>	Recuperació	Promoció	Reconeixement formal
	<i>Gens importants</i>		Promoció limitada	Ignorància

Font: Elaboració pròpia

Mentre que per a les llengües diferents a la castellana els models de política lingüística predominants han estat els següents: 1) de normalització per al català/valencià a Catalunya i per a l'èuscar a la part del País Basc, si més no, on és llengua amb presència social elevada; 2) de recuperació per al gallec a Galícia i l'èuscar a la part del País Basc castellanoparlant; 3) de promoció per al català/valencià a les Balears i al territori valencianoparlant del País Valencià; per a l'èuscar a la part de Navarra on és llengua amb presència social elevada; i per a l'occità a la Vall d'Aran 4) de promoció limitada per al català/valencià al territori castellanoparlant de la Comunitat Valenciana, a l'èuscar a la part de Navarra on és llengua amb presència social baixa; 5) de reconeixement formal i inhibició política per al català/valencià a Aragó, l'aragonès a Aragó, el gallec a Astúries i a Castella i Lleó, el gallec a Extremadura, i l'asturleonès a Astúries; 6) d'ignorància per a l'asturleonès a Cantàbria i Castella i Lleó, el portuguès a Extremadura i Castella i Lleó, l'èuscar a la part de Navarra castellanoparlant i a Castella i Lleó (comarca de Triviño), l'àrab a Ceuta, el berber a Melilla, i el català/valencià al Carxe (Múrcia).

Al País Valencià, hi hauria hagut, com veiem, una política lingüística d'intensitat inferior a la d'altres comunitats amb llengua pròpia amb un nivell de reconeixement legal i oficial similar. Les causes d'aquesta menor intensitat, com hem dit, cal buscar-les en una menor importància social i política dels moviments nacionalitaris i de defensa del valencià/català.

Cal destacar, a més, en el cas valencià, que el conflicte lingüístic que afecta la zona valencianoparlant del País Valencià té la particularitat, que no es dona a la resta de les altres comunitats amb llengua diferent a la castellana, de ser un doble conflicte: d'una banda, a la substitució del valencià/català pel castellà/espanyol, s'afegeix un conflicte sobre la identitat i el nom de la llengua, i aquest segon conflicte influirà força en les polítiques lingüístiques dels diferents governs i sovint serà un factor que ha contribuït a frenar polítiques lingüístiques més orientades a la recuperació o la normalització del valencià i la garantia de la seguretat lingüística als seus parlants.

Així, mentre que a la resta de comunitats on es reconeix alguna mena de pluralisme lingüístic intern les polítiques lingüístiques tracten exclusivament, com a

mínim de manera formal, de frenar els processos de substitució lingüística de les respectives llengües autòctones pel castellà, en el cas valencià el conflicte sobre la identitat del valencià (i no el procés de substitució lingüística) centrarà en bona mesura l'atenció política i social. Encara més, podem afirmar que el conflicte indentitari sobre el valencià ha contribuït a configurar dues especificitats de la política lingüística valenciana. La primera, el pes de les polítiques, dels debats i dels esforços dedicats a les discussions *sobre* la llengua ha estat enorme; i la segona és que, paradoxalment, ha afavorit la inhibició d'actors públics i privats respecte les polítiques lingüístics i, sobretot, ha escindit els sectors socials més preocupats per aquestes polítiques seguint dinàmiques d'amics/enemics i ha contribuït a minoritzar políticament els defensors de polítiques lingüístiques més actives i el debat sobre el model i la intensitat de la política lingüística.

Configuració i continuïtat del model de política lingüística valencià

La política lingüística valenciana sobre el valencià/català s'inicia, de manera significativa, després de constituir-se el primer govern autonòmic en 1983 i amb l'aprovació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV), a iniciativa del nou govern, de majoria socialista, i vencent les reticències, en primer lloc, de sectors del propi partit governant i després del PCPV-PCE i d'AP, uns partits que si bé divergien sobre la identitat del valencià, coincidien bàsicament en oposar-se als principals elements estructuradors de la llei que proposava el govern, tant en el grau i àmbit d'oficialitat de la llengua, com en l'obligatorietat de l'ensenyament del valencià, el coneixement de la llengua pels funcionaris i el seu ús per l'administració, la lògica de la promoció social i la delimitació de les zones lingüístiques de predomini del valencià i del castellà (*veure Quadre 2*).

Quadre 2. Posicions dels partits parlamentaris en el debat de la LUEV (1983)

	PSPV-PSOE (51 diputats)	PCPV-PCE (6 diputats)	AP (32 diputats)
Objectiu formal	Equiparació de les dues llengües	Evitar la imposició lingüística	Voluntarietat
Identitat del valencià	No definida directament (unitat lingüística implícita)		Llengua diferenciada (secessionisme lingüístic)
Oficialitat	A la Comunitat Valenciana	Segons zones lingüístiques	
Ensenyament del valencià	Obligatori a la zona valencianoparlant, voluntari a la castellanoparlant	Voluntari; segons zones lingüístiques	
Coneixement pels funcionaris	Obligatori en un termini d'anys	Voluntari	
Valencià a l'administració	Obligatori	Depèn: segons capacitat dels funcionaris i zones	Segons zones lingüístiques
Promoció de l'ús social	General i activa	Àmbit cultural	Difusa i retòrica
Toponímia	Segons zones lingüístiques		Segons zones, bilingüe en la valencianoparlant
Zones lingüístiques	Delimitació històrica	Delimitació sociolingüística	

Font: Elaboració pròpia

La LUEV, després d'una llarga negociació parlamentària, es va aprovar sense cap vot en contra i el vot a favor dels diputats del PSPV-PSOE i del PCPV-PCE, i recollint essencialment les posicions defensades pel govern socialista. Amb l'aprovació de la llei, s'enceta i comença a configurar-se un model de política lingüística que ha estat essencialment similar al llarg dels diferents governs autonòmics; si bé, als llarg del temps els estils, les prioritats i la intensitat de les polítiques dels diferents governs han estat bastant diferents, com veurem.

El model de política lingüística valenciana es configura durant els primers anys de govern socialista. Serà, en aquest primer període d'incorporació d'aquesta política pública a l'agenda pública (mitjans dels anys vuitanta), quan el partit socialista concentrarà els esforços en l'extensió del valencià com a assignatura obligatòria dins l'ensenyament, i en menor mesura la creació de línies d'ensenyament en valencià, i en la difusió de programes de promoció lingüística de caràcter sectorial i general, majoritàriament concentrats en l'àmbit cultural, o en la promoció de l'ús d'aquesta llengua dins l'administració pública autonòmica.

Aquesta política respon, en un primer moment, a una lògica pragmàtica que pretén demostrar que les polítiques lingüístiques sobre el valencià no constitueixen un problema social, malgrat l'existència d'un ambient relativament hostil provocat per l'oposició a l'obligatorietat de l'ensenyament del valencià de la dreta valenciana i per l'anticatalanisme. Ben aviat aquesta política s'institucionalitzarà i acabarà sent considerada pels governs socialistes com el model *adequat*, que anava més enllà del que eren les demandes ciutadanes, que no generava problemes socials importants i que no havia de ser modificat essencialment. De fet, ni tan sols, quan en els darrers anys socialistes, augmenten les línies en valencià i, de manera moderada, els recursos per a promoció social del valencià, el model i les característiques bàsiques de les polítiques lingüístiques valencianes es mantindran estables.

Finalment, quan el PP arribe a la Generalitat, tot i les amenaces que aquest partit havia plantejat sobre la continuïtat del model de política lingüística desenvolupat pels socialistes ateses les posicions que havia defensat en els anys vuitanta, no es qüestionaran ni modificaran les línies bàsiques de la política anterior ni la legislació, llevat dels aspectes vinculats a la identitat de la llengua i el reconeixement implícit o explícit de la unitat lingüística, si bé introduirà canvis importants en la intensitat, estil i sistema d'aliances respecte la política seguida pel partit socialista.

Les característiques del model de política lingüística valenciana que es mantindran estables durant les dues darreres dècades són les següents:

1. Les polítiques lingüístiques han estat una prioritat secundària i menor per als governs valencians, en termes de recursos econòmics, humans i polítics.

2. Els objectius reals i últims de les polítiques lingüístiques mai no han estat definits amb precisió ni en termes globals ni sectorials; a més, la retòrica formal dels governs ha acostumat a ser més grandiloqüent que la seua pràctica concreta.
3. Els sistemes d'aliances i suports socials ha estat relativament baixos i escindits en funció de la posició dels actors socials sobre la identitat del valencià i la seua funció en el País Valencià modern.
4. Els governs valencians han impulsat essencialment polítiques de promoció pública i genèrica del valencià amb una intensitat desigual segons els períodes i els àmbits sectorials i socials; tenint tendència a les lògiques de la voluntarietat incentivada de l'ús de la llengua en alguns àmbits públics i privats col·lectius.
5. L'acció dels governs s'ha centrat, preferentment, en:
 - la promoció d'alguns serveis públics parcialment en valencià, especialment en l'ensenyament públic i en menor mesura en l'administració autonòmica, i la ràdio i televisió públiques;
 - incentivar a través d'ajudes econòmiques la presència del valencià en algunes activitats culturals, civils i professionals;
 - dur a terme un desenvolupament normatiu baix de la LUEV;
 - deixar la responsabilitat i l'èxit de les polítiques que tenen a veure amb l'exercici quotidià de drets lingüístics o de realitzar l'activitat laboral, social, econòmica, cultural o en la relació amb els poders coercitius forts en valencià en la capacitat d'iniciativa dels ciutadans individualment considerats, sense tenir en compte les dinàmiques diglòssiques que impedeixen la igualtat real de les llengües i els processos sociolingüístiques que minoritzen el valencià. És a dir, la política lingüística valenciana no ha garantit suficientment els drets lingüístics dels parlants del valencià/català.
6. Ha hagut un predomini de les dinàmiques voluntaristes sobre les d'obligatorietat.

Un model de política lingüística valenciana, dos estils en funció del partit en el govern

No obstant l'existència d'un únic model de política lingüística pel que fa a la seua lògica, objectius i tipus de polítiques impulsades, no es pot afirmar que la política concreta de cada govern haja estat idèntica o que no hi haja hagut alteracions importantsa. La primera es produeix en la intensitat amb què les polítiques lingüístiques són aplicades, ja que, encara que la política lingüística no sembla ser una prioritat de primer ordre en l'acció de govern dels dos partits que han estat al capdavant de la Generalitat, els socialistes mostren un interès més alt i un major grau d'implicació i ambició en l'aplicació de les polítiques per promoure la capacitat lingüística en valencià i l'ús social d'aquesta llengua.

En aquest sentit, cal destacar, com a exemple, que la unitat políticoadministrativa responsable de la política lingüística passa de tenir un rang de segon nivell polític durant els governs socialistes (direcció general) a tenir-lo exclusivament administratiu amb els governs del PP (àrea). De la mateixa manera, dels 24 estudis sociolingüístics publicats pel Consell, 23 corresponen a l'època de govern socialista, i fins i tot, val a dir que la major part del desplegament legislatiu de la LUEV i les escasses iniciatives per donar a conèixer els drets lingüístics dels usuaris del valencià s'han produït essencialment en època de govern socialista.

Mentre que si passem a l'àmbit de l'ensenyament, l'aspecte en què més esforços s'han invertit en la política lingüística valenciana, observem l'evolució que el ritme d'increment de les línies en valencià s'ha reduït amb els governs del PP, fins a tendir a estabilitzar-se en xifres molt similars a l'increment del nombre total de línies educatives (*veure Gràfic 1*), sense superar el 25% del total de línies de Primària i, en percentatges inferiors en Secundària. De la mateixa manera, a més d'un ritme d'extensió de l'ensenyament en valencià menor, durant l'època de govern conservador, s'ha invertit menys en l'elaboració de materials pedagògics de suport a l'ensenyament en valencià i els serveis educatius per incentivar l'ensenyament en valencià han perdut importància. En qualsevol cas, cal advertir que, amb els dos governs, la pràctica totalitat de l'ensenyament en valencià s'ha concentrat en l'ensenyament públic.

Gràfic 1. Variacions percentuals anuals dels increments de línies en valencià

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Generalitat Valenciana

En un àmbit, com el de la toponímia, amb una notable càrrega simbòlica i identitària, també observem el canvi en el grau de compromís, si més no formal, de les diferents formacions polítiques amb la recuperació del valencià. D'entrada, sobta que en 2003, després de quasi tres dècades de democràcia, encara hi haja castellanitzats quasi un 30% dels municipis dels que ho estaven en 1976, o que més d'un 12% tinguen el nom oficialitzat en les dues llengües; però sobre tot cal destacar que la valencianització de noms dels municipis, tot i ser molt lenta, ha

sigut majoritàriament promoguda pel Partit Socialista i per forces nacionalistes i de centreesquerra (87%) i que només el 8,7% hagen correspost al PP o a altres partits de centredreta i que el Partit Popular només haja promogut la valencianització dels noms dels municipis valencians des de la dècada dels noranta (*veure Taula 1*).

Taula 1. Percentatge de noms valencianitzats sobre els castellanitzats en 1976

Força política	Preautonomia	GS	GPP	Total
Centreesquerra	91,2	88,3	77,8	87,0
Independents+CDS	5,9	5,2	0	4,3
Centredreta	2,9	6,5	22,2	8,7
Comunitat Valenciana	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Generalitat Valenciana. GS (governos socialistes), GPP (governos PP)

Pel que fa a l'ús de la llengua entre els responsables polítics i, per extensió, als usos lingüístics del Consell de la Generalitat i de l'administració autonòmica, també s'observen diferències d'intensitat en l'ús oral (i escrit) del valencià, tot i que, especialment de manera escrita, la llengua predominant en l'administració autonòmica i en el Govern Valencià haja estat el castellà amb els dos partits. Així, si analitzem la llengua emprada pel president de la Generalitat i pels grups parlamentaris de les Corts Valencianes, exclòs el grup mixt, en els debats de política general (i en els principals debats polítics parlamentaris: investidura, pressupostos, etc.) comprovem que mentre el president socialista va utilitzar el valencià de manera puntual en els discursos i de forma més extensa (54,8%) en els debats, els presidents del PP no l'han usat mai en el període analitzat i, en termes generals, durant l'època de govern del PP els seus parlamentaris han fet ús del valencià en poc més de la quarta part de les intervencions (27,7%), mentre que els del Partit Socialista mentre governava el seu partit usarem el valencià en un 55,4% de les ocasions, xifres, en qualsevol cas, modestes i bastant inferiors a les de forces polítiques menudes com EU o UV (*veure Taula 1*).

Taula 2. Percentatge d'ús del valencià en els debats de política general

President i grups	GS	GPP	Total
President (discurs)	10,0	0	6,7
President (debat)	54,8	0	37,4
PSPV-PSOE	55,4	50,5	54,7
PP (ap)	18,3	27,7	22,3
EU (pce)	71,3	87,6	77,1
UV	76,5	70,9	75,0
CDS	0	-	0
PSPV+PP	42,0	34,6	39,9
Total	52,4	50,6	51,8

Font: Elaboració pròpia sobre dades del Diari de Sessions de les Corts Valencianes.

La segona diferència entre la política lingüística de cada govern es produeix en el sistema d'aliances socials que cada un dels governs impulsa amb actors socials que en centren les preocupacions en alguns dels aspectes de les polítiques que afecten el valencià. Així, els governs socialistes donen suport i tracten d'establir alguna mena de col·laboració estable, generalment no massa intensa, amb sectors valencianistes i moviments socials favorables a polítiques lingüístiques més incisives i ambicioses, que sovint són crítics amb la política lingüística socialista. Per contra, el govern del PP posà fi a aquesta mena de relacions de suport i col·laboració crítica, i afavorirà econòmicament entitats partidàries del secessionisme lingüístic. Fins i tot després d'haver-se creat l'AVL. Així, si analitzem les ajudes a entitats socials per promoure l'ús del valencià, veiem una disminució progressiva dels recursos destinats a empreses i associacions cíviques, una dinàmica que s'accentua amb el PP; mentre que amb aquest partit pràcticament es dupliquen les ajudes a les agrupacions festives (falles, fogueres, Magdalena), mentre que Lo Rat Penat i la RACV reben ajudes molt elevades i Escola Valenciana deixa d'accedir a cap subvenció.

Taula 3. Subvencions mitjanes rebudes per cada entitat individual (en euros)

Ambit subvencionat	1990	1995	2001
Empreses	419	235	107
Associacions cíviques	962	402	307
Agrupacions festives	554	544	967
Escola Valenciana	30.051	72.122	-
Lo Rat Penat (2002-2003)	-	-	210.350
RACV (2002-2003)	-	-	850.000

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Generalitat Valenciana. Les quantitats d'Escola Valenciana, Lo Rat Penat i la RACV són absolutes.

La tercera de les diferències entre les polítiques dels governs socialistes i dels del PP és la referida a les polítiques sobre la llengua (nom, normativització, prestigi social, relacions amb el domini lingüístic, etc.) és possiblement la diferència que més atenció ha concentrat en termes mediàtics i socials.

En aquest àmbit, els socialistes entendran que les discussions sobre la identitat del valencià perjudicaven les polítiques de promoció lingüística i afavorien políticament la dreta valenciana, i van intentar deixar en un segon termini les polèmiques i les polítiques sobre la llengua i, per tant, afavoriren, sense reglamentar-ho, l'ús d'un estàndard lingüístic unitari, i ho feren sense establir un control polític sobre les formes i variants lingüístiques utilitzades, van intentar igualment evitar els debats sobre l'entitat normativitzadora de la llengua, pretenen augmentar progressivament el prestigi social del valencià, i estableixen relacions discretes i poc estables amb institucions responsables de la política lingüística de Catalunya i Balears, arribant a acords d'homologació de títols administratius de *català* i de *valencià*, primerament de manera indirecta i posteriorment, en els darrers anys de govern socialista, amb un reconeixement legal i explícit.

Els governs del PP, per contra, concentraran bona part de l'atenció pública en matèria de les polítiques lingüístiques en els aspectes de les polítiques *sobre* la llengua, derogaran l'homologació oficial de títols, duran a terme una política intervencionista sobre el model de llengua estàndard usat per l'administració i l'ensenyament, incrementaran la confusió lingüística arribant a utilitzar-se en la documentació oficial del Govern Valencià fins a quatre models estàndards lingüístics diferents (un secessionista i tres *unitaristes*), i, de la mateixa manera, duran a terme un control intens del contingut lingüístic dels llibres de text i de les seues referències al domini lingüístic, al nom de la llengua o als elements considerats *catalans* o *catalanistes*, amb la voluntat d'aïllar el valencià del domini lingüístic catalanovalencià. I això, malgrat que, durant els governs del PP, el Consell Valencià de Cultura reconeix indirectament la unitat de lingüística catalanovalenciana, s'aprova la Llei de Creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua en 1988 i aquesta institució es constitueix i comença a funcionar en el 2001, afirmant la unitat de la llengua i la necessitat de col·laborar amb la resta del domini lingüístic propi.

Quin és l'estat del conflicte polític sobre el valencià després de dues dècades de política lingüística valenciana?

Ens hem de preguntar, a tall de conclusió, si la política lingüística ha aconseguit superar els dos problemes polítics a què tractava de donar resposta en el moment de la seua incorporació a l'agenda política valenciana amb l'aprovació de la LUEV en 1983; a saber: frenar el procés de substitució lingüística, afavorint la recuperació de l'ús social del valencià en tots els àmbits i funcions, i superar el conflicte sobre la identitat del *valencià*.

La resposta no pot ser més que negativa. De fet, tot i la reducció de la intensitat i virulència del conflicte sobre la identitat del valencià en les darreres dues dècades i malgrat la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, el conflicte social i polític sobre la identitat del valencià continua obert, fonamentalment per la dreta valenciana, el mateix sector polític que el va alimentar i afavorí la seua *creació* durant la transició valenciana. És cert que s'ha superat, si més no en part, el problema de l'autoritat científica sobre la llengua i del reconeixement *científic* de la unitat de la llengua catalanovalenciana; però sembla difícil imaginar un final definitiu del conflicte identitari, políticament parlant, si no s'abandona en els discursos anticatalanistes i emocionals, i que ara per ara encara semblen mobilitzar part de l'electorat valencià.

Així mateix, d'acord amb els principals estudis sociolingüístiques que sobre la realitat valenciana es coneixen, les polítiques lingüístiques dels governs valencians semblen haver tingut un èxit notable a l'hora d'incrementar la compressió i el coneixement passiu del valencià en la societat valenciana, especialment entre les persones més joves, escolaritzades totalment o parcialment en valencià; però no pareix haver-se produït un èxit similar pel que respecta a l'ús social de la llengua i al procés de substitució lingüística. Així, pareix que continua reduint-se la transmissió lingüística generacional, bé siga per abandonament de la

transmissió del valencià per part de les persones valencianoparlants o bé per la falta de capacitat d'incorporació de nous parlants amb altres llengües familiars, o per les dues coses, fet que indicaria, de ser cert, un procés d'irlandització del valencià; és a dir, de cooficialitat i coneixement passiu i escolar de la llengua per part de la població, manteniment de valors simbòlics i emotius relativament elevats al voltant de la llengua en alguns sectors socials, però de reducció progressiva i accelerada de la transmissió familiar, la vitalitat i els usos socials.

Sembla evident i, aquesta és una conclusió assumida públicament pels dos partits que han tingut responsabilitat de govern (PSPV-PSOE i PP) en el *Pacte pel Valencià* de juny de 2001, que aquest model de política lingüística ha estat insuficient per aconseguir els objectius últims que, si més no formalment segons la LUEV, havien de guiar la política lingüística: la supervivència del valencià, la recuperació d'usos socials de la llengua, la convivència igualitària de les dues llengües oficials i la superació del conflicte sobre la identitat del valencià. Així, el PSPV i el PP afirmen en aquest document parlant de la LUEV que *"la llei no ha donat els resultats esperats perquè s'ha aplicat, i molt dèbilment, només en el sector de l'ensenyança. En l'importantíssim apartat de l'ús del valencià; és a dir, de promoció i recuperació de la llengua, l'aplicació de la llei ha resultat insatisfactòria"* i, més endavant, mantenen que el valencià pot desaparèixer si no es prenen les mesures oportunes per les institucions i poders públics, el que constitueix una crítica important a les seues pròpies polítiques. Si bé, des d'aleshores el partit en govern (PP) no ha promogut cap de les mesures o iniciatives que es proposaven al pacte.

I el balanç de la política lingüística valenciana encara resulta més insuficient si considerarem objectius més ambiciosos i raonables com ara fer possible i garantir de la manera més plena que siga possible la seguretat lingüística i la possibilitat de les persones de viure i usar el valencià en totes les funcions individuals i socials dins del domini lingüístic en què aquesta llengua és autòctona, al menys, de manera similar a com ens podem expressar els que per origen familiar o geogràfic som castellanoparlants.